

روابط فرهنگی پیوندی است که در طول زمان و بر پایه گفتگوی فرهنگ‌ها ایجاد می‌گردد. هرگاه ارتباطات فرهنگی به شکلی مسالمت‌آمیز و در جهت منافع دو یا چند فرهنگ صورت گرفته، موجب پیشرفت و تعالی جوامع انسانی شده است. یکی از این مشترکات فرهنگی میان ایران و دیگر ملل که ریشه در تاریخ دارد و پیوند فرهنگی را محکم‌تر کرده، زبان فارسی است. در طول تاریخ، روابط گسترده ایرانیان با ملل مختلف جهان از طریق زبان فارسی موجب غنای فرهنگی و بهبود ارتباطات بین‌فرهنگی شده است. بدیهی است حفظ و معرفی این میراث ارزشمند اهمیت بسزایی در ارتقاء فرهنگ ایران اسلامی در سطح ملی و بین‌المللی دارد.

بر این اساس در سال ۱۳۶۴ به امر «مقام معظم رهبری» به منظور پاسداری از زبان فارسی و حفظ میراث شیعی ایرانی اسلامی مرکزی در هند، در محل خانه‌فرهنگ جمهوری اسلامی ایران تأسیس شد تا ضمن مستندنگاری، نگاهداشت و معرفی منابع دست اول، بستری برای نشر میراث مکتوب مشترک ایران و هند فراهم سازد. آغاز فعالیت علمی و فرهنگی این مرکز مقارن با چهارصدمین سال درگذشت علامه شهید قاضی نورالله شوشتری (۹۵۶-۱۰۱۹ ه.ق) محدث، متکلم، ادیب و شاعر ایرانی در هند بود. به پاس خدمات این عالم بزرگ عنوان مؤسسه «مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور» انتخاب شد. فعالیت مرکز نور در حوزه حفظ، معرفی و احیاء میراث شیعی و ایرانی- اسلامی تعریف شده است.

در سال‌های اخیر محدوده فعالیت مرکز نور فراتر از میراث مشترک ایران و هند گسترش یافت و در سال ۱۴۰۰ شعبه دوم آن در تهران افتتاح شد. همچنین به منظور توسعه فعالیت این مؤسسه و راه‌اندازی شعب جدید، مذاکرات اولیه‌ای با نهادهای مرتبط در کشورهای دیگر از جمله بوسنی و هرزگوین و روسیه انجام شده است.

اهداف مرکز

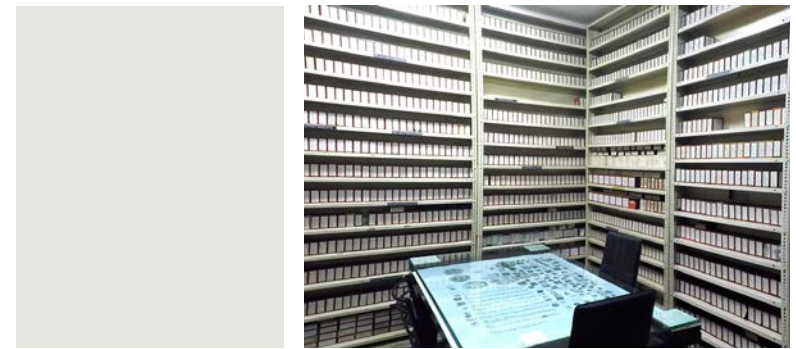
- شناسایی، گردآوری، حفظ و صیانت از میراث مکتوب جهان اسلام و ایران؛
- تسهیل در دسترسی پژوهشگران و محققان به میراث مکتوب؛
- آموزش، آگاه‌سازی و ارتقاء دانش مرتبط با میراث مکتوب؛
- حمایت از پروژه‌های پژوهشی مرتبط با میراث مکتوب؛
- معرفی علمای شیعی ایرانی و اسلامی و آثار ایشان؛
- صیانت، حفظ و احیاء آثار و میراث هنری ایرانی- اسلامی در دیگر کشورها به ویژه در حوزه کتابت و کتاب‌آرایی.

بخش دیجیتال سازی نسخه‌ها، اسناد و کتاب‌های چاپ سنگی و خطی

در بخش اسناد تصویری و دیجیتال‌سازی این مرکز، نسخه‌های دیجیتال از نسخ تاریخی تهیه می‌شود که البته در گذشته نه چندان دور به صورت میکروفیلم انجام می‌شد. هم‌زمان با رشد و توسعه فناوری، دیجیتال‌سازی اسناد و نسخه‌های خطی جایگزین تهیه میکروفیلم شد. با این حال، هدف اصلی تصویربرداری صرفاً دیجیتال‌سازی نسخ خطی نیست بلکه احیاء و تسهیل دسترسی بیشتر مخاطبان به میراث مکتوب است.

در حوزه‌ی مدیریت اطلاعات و دانش تا به امروز بیش از هفتاد هزار نسخه‌ی خطی، بیست هزار چاپ سنگی و یک میلیون و سیصد هزار سند تاریخی در مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور در قالب تفاهم‌نامه‌ها و مشارکت‌های دوسویه با کتابخانه‌ها و مراکز اسناد تهیه شده است. همچنین برای دسترسی سریع و آسان پژوهشگران و علاقمندان میراث مکتوب، راه‌اندازی سامانه مجازی در قالب تارگاہ اینترنتی مرکز در حال انجام است.

فهرست‌نگاری

فهرست‌نگاری مهمترین بخش از مستندنگاری نسخه‌های خطی و اسناد است که اطلاعات اصلی درباره منابع دست اول را در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهد. این اطلاعات در مرحله نمایه‌سازی شامل عنوان و موضوع، معرفی پدیدآورنده، مؤلف، یا مترجم و کاتب، شرح و مباحث و زبان نسخه، آغاز و انجام، تعداد صفحات، تاریخ و محل تألیف، ابعاد و قطع، تعداد سطور، تقسیمات، نوع خط، آرایه‌ها و مشخصات کاغذ است. در طول سال‌های گذشته تعداد قابل توجهی از کتب اسلامی خطی شامل نسخه‌های فارسی و عربی در کتابخانه‌ها و مراکز اسناد هند توسط مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور فهرست‌نگاری و در حال حاضر سی و شش جلد فهرست نسخ خطی در این مرکز تهیه و چاپ شده و آماده ارائه به علاقمندان و پژوهشگران است.

چاپ نسخه همانند

نسخه همانند؛ بازنشر، بازتولید و یا عکسبرداری چاپی یک نسخه دست نویس است که از نظر جزئیات ظاهری برابر و مطابق با نسخه قدیمی است. تولید نسخه‌های همانند مزایای بسیاری برای پژوهشگران دارد. مهمترین امتیاز آن در دسترس بودن کل محتوا و تصاویر کتب است. زیرا در بیشتر موارد مطالعه و دسترسی به اصل نسخه خطی با توجه به قدمت و دستورالعمل‌های حفاظتی بازدید، دشوار است در حالی که نسخه همانند، شبیه همان نسخه و با کیفیتی بالا را در برای مطالعه و پژوهش در اختیار پژوهشگر قرار می‌دهد. متقاضی اصلی نسخ همانند، کتابخانه‌های تخصصی، عمومی و مجموعه داران هستند. مرکز بین‌المللی میکرو فیلم نور با توجه به تولید نسخ همانند با استفاده از شیوه‌های بدیع و بومی که از دستاوردهای آن مرکز است، آن مجموعه را در میان مراکز پیشرو قرار داده است که نتیجه این تلاش چاپ چهارصد و پنجاه جلد کتاب خطی بسیار نفیس از آثار مکتوب اسلامی و ادبی به صورت نسخه همانند با تمام خصوصیات نسخه اصلی، چاپ و تکثیر گردیده است که این نوع چاپ برای نخستین بار در این مرکز طراحی و اجرا شده است.

حفظ و مرمت اسناد و نسخه‌های خطی

با توجه به ضرورت حفظ و نگاه‌داشت اسناد و نسخ خطی بخش مرمت مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور با هدف کاهش تهدیدات میراث مکتوب راه‌اندازی شده است. در این بخش اقدامات مختلفی از قبیل پاک‌سازی، استحکام بخشی و در صورت نیاز مرمت بر روی اسناد و نسخ خطی انجام می‌شود. از خصوصیات روش‌های سنتی مرمت در این مرکز می‌توان به هزینه کم، سرعت عمل، استفاده از مواد کاملاً گیاهی، تثبیت جوهر، تقویت کاغذ، از بین بردن آفات و امکان برگشت‌پذیری فرایند مرمت اشاره کرد. بیش از یک میلیون و پانصد هزار برگ تا کنون در مرکز هند استحکام بخشی و مرمت شده است. بخش مرمت در دفتر تهران نیز در کنار دیجیتال‌سازی و فهرست‌نگاری در سال ۱۴۰۱ با حضور متخصصان این حوزه فعالیت خود را آغاز کرده است. از فعالیت‌های این بخش می‌توان به مرمت پنج هزار سند و شصت و پنج کتاب خطی سازمان اوقاف و امور خیریه و همچنین هشت هزار برگ از کتب خطی آستان قدس رضوی و راه‌اندازی کارگاه حفاظت و مرمت و آموزش نیروی متخصص در محل کتابخانه آستان قدس در مشهد اشاره کرد.

بخش انساب و رجال

مرکز بین‌المللی میکروفیلم نور با استناد به نسخه‌های تاریخی شجره‌نامه‌های هند بر آن است، میراث کهن شجره نویسی را از طریق معرفی و بازنویسی شجره‌ها احیاء کند. بر این اساس بخش انساب و رجال مرکز میکروفیلم نور راه‌اندازی شد. تهیه و تنظیم انسابی چون سادات تقوی، نقوی، عابدی، زیدی که امروزه در شمال هند بخش عظیمی از جمیعت شیعه در هند را تشکیل می‌دهند و همچنین سلسله عرفا و علمایی که از قرن هفتم هجری به بعد، از ایران به هند مهاجرت کرده‌اند از جمله فعالیت‌های بخش انساب و رجال است. تاکنون سی و دو شجره با همکاری گروهی از محققین هندی با جمع‌آوری، تحقیق و تطبیق داده‌ها تنظیم شده است. این شجره‌ها مربوط به خاندان ساداتی است که از ایران، عراق، یمن و مکان‌های دیگر به هند مهاجرت کرده‌اند. نسل این سادات تا به امروز نیز در هند باقی مانده است.

باراه‌اندازی دفتر مرکز نور در تهران، دو طرح پژوهشی مرتبط با محدوده جغرافیای ایران با عنوان «بازشناسی آرامگاه‌های منسوب به پیامبران الهی در ایران» و «شناسایی انساب امام‌زادگان» به ترتیب با مشارکت سازمان اوقاف و امور خیریه و آستان قدس رضوی در حال برنامه‌ریزی و اقدام است.

مرکز بین المللی میکروفیلم نور

برگزاری دوره‌های آموزشی

مرکز بین المللی میکروفیلم نور به منظور ارتقاء آگاهی، شناسایی، حفظ و صیانت از میراث مکتوب اسلامی-ایرانی در کشورهای مختلف و بهره‌گیری بهینه از امکانات موجود، دوره‌های مختلف آموزشی برگزار می‌کند. از این رو، تفاهم‌نامه‌هایی با مراکز علوم دینی از جمله جامعه المصطفی (ص) العالمية و مدیریت حوزه‌های علمیه کشور برای پرورش نیروهای متخصص تنظیم شده است. در همین راستا می‌توان به برگزاری دوره‌های مقدماتی آشنایی با نسخ خطی و دوره‌های تکمیلی با بهره‌گیری از اساتید برجسته اشاره کرد. این دوره‌ها هم اینک در حال برگزاری است. امید است نیروهای مستعد و با انگیزه پرورش یافته و از میراث عظیم اسلامی ایرانی حفاظت نمایند.

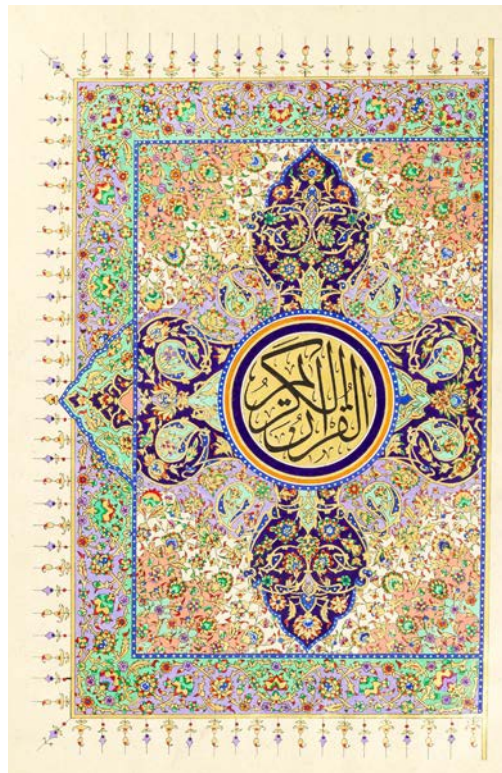

دانشنامه‌ی اسلامی

بخش دانشنامه اسلامی مرکز به منظور احیاء آثار و خدمات علمای هند در سال ۱۳۹۶ تاسیس شد. زمانی نه چندان دور حوزه‌های علمیه هند خصوصاً مدارس دینی لکهنو مرکز نشر و یادگیری علوم اسلامی بودند، اما اکنون بسیاری از آثار مکتوب علما و مدارس دینی در معرض نابودی و فراموشی قرار دارند. بر همین اساس مرکز میکروفیلم نور با توجه به سابقه‌ای که در معرفی و حفظ آثار مکتوب اسلامی در هند داشته است بر آن شد که مدارس و خدمات علمای دینی را احیاء کند. گردآوری و چاپ تذکره علمای هند به عنوان نجوم الهدایة در هفت جلد، اجازات علمای هند در دو جلد، تألیفات شیعه در هند و همچنین چاپ اجازات مرحوم حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی در قم از جمله فعالیت‌های این بخش تا به امروز می‌باشد.

کارگاه‌های هنرهای اسلامی هند و ایرانی

بخش هنر مرکز نور در سال ۱۳۷۶ با هدف صیانت از هنرهای اسلامی مرتبط با میراث مکتوب و توانمندسازی هنرمندان این حوزه تاسیس شد. در طول این سال‌ها، بسیاری از نگارگران، خوشنویسان و تذهیب‌نگاران هندی در این مرکز فعالیت داشته‌اند و آثار هنری فراوانی شامل قرآن‌های دست‌نویس نفیس، ادعیه، شاهنامه مصور، شجره‌نامه و جلد‌های سنتی خلق کرده‌اند. این آثار در قالب نمایشگاه‌هایی در مراکز فرهنگی-هنری هندوستان به معرض نمایش گذاشته شده‌اند. آثار هنری این مرکز بر پایه‌ی هنرهای سنتی هند و با هدف حفظ و حمایت از این میراث ارزشمند خلق شده‌اند.

نشانی:

دفتر مرکزی: دهلی نو، خیابان تلگ مارگ، شماره ۱۸، خانه فرهنگ جمهوری اسلامی ایران

دفتر تهران: تهران خیابان نوفل لو شاتو، جنب بانک ملی پلاک ۶۳ ساختمان علامه میر حامد حسین

تلفن دفتر هند: +۹۱ ۱۱ ۲۳۳۸۳۱۱۶

فکس: +۹۱ ۱۱ ۲۳۳۸۹۹۲۲

تلفن دفتر تهران: ۶۶۷۰۲۰۴۲ - ۶۶۷۰۲۰۴۳

فکس: ۶۶۷۰۷۰۵۴

تارنما: www.indianislamicmanuscripts.com

نشان الکترونیک: noormicro@yahoo.com

Noormicrofilmtehran@gmail.com

میکروفیلم نور
مرکز بین المللی